

ИЗУЧАВАНЕТО НА ТУРИЗМА ЧРЕЗ СИСТЕМНИЯ ПОДХОД

гл. ас. д-р Теодора Ризова

STUDY OF TOURISM THROUGH SYSTEMATIC APPROACH

Assist. Prof. Teodora Rizova, PhD

Анотация: Туризмът като обществено явление включва различни дялове от научното познание. При изучаването на туризма е необходимо да се прилага системен научен подход. Изследването представя модел на системата на туризма, която включва различни компоненти, които си взаимодействат и това позволява функционирането му.

Ключови думи: туризъм, системен подход, модел на системата на туризма

Abstract: Tourism as a social phenomenon involves various parts of the scientific knowledge. In the study of tourism is necessary to apply a systematic scientific approach. This study provides a model of the system of tourism, which includes various components that interact and allows its operation.

Keywords: tourism, systematic approach, a model of the tourism system

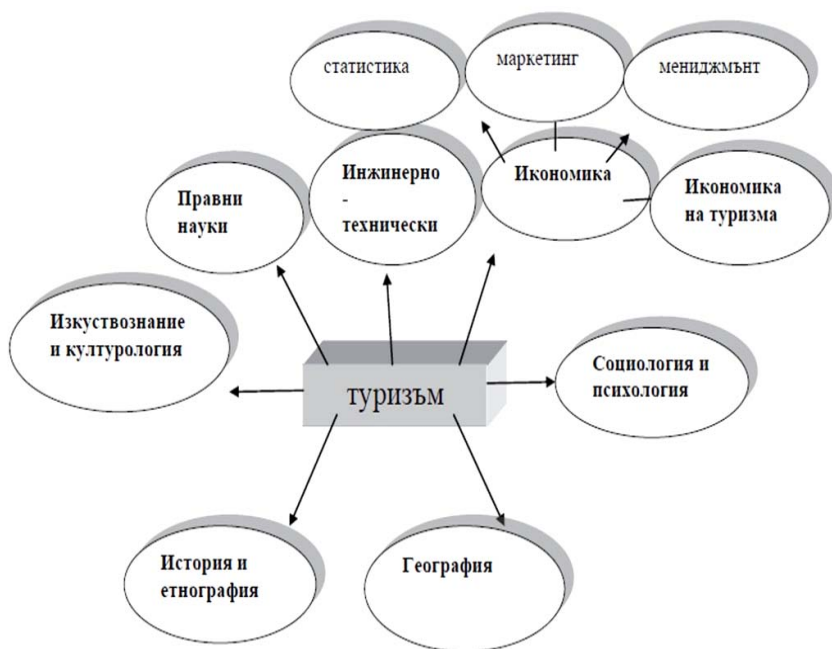
Туризмът като стопанска отрасъл е водещ фактор за социалното и икономическо развитие на страните. В това си качество има редица и положителни и отрицателни страни. Ако насочим вниманието си към положителните страни биха могли да изтъкнат: осигуряването на голям брой работна ръка, източник е на високи приходи, допринася за подобряване на техническата инфраструктура в страната, налага позитивни промени в материално-техническата база, повишава интензитета на комуникационния обмен и съдейства за универсализация на ценностите, влияе върху начина на мислене на съвременния човек в посока към развитие на екологично съзнание, естетическо съзнание, патриотично съзнание. От негативните моменти могат да бъдат посочени – отрицателното въздействие върху околната среда, изтощаване на туристическите ресурси, поскъпване на живота в центровете с високо развит туризъм, влошаване на екологичната обстановка и сезонност на трудовата заетост и др.

Известни са многобройни дефиниции за понятието туризъм като най-често туризмът се възприема като пътуване, което завършва на същото място, от където е започвало. През 1942 г. професорите Hunziker и Krapf определят туризма като „Съвкупност от отношения и явления, които се създават при пътуване и пребиваване на хора, които не са местни жители, доколкото пребиваването им не се превръща в постоянно местожителство и не се свързва с дейност за печалба”¹. Те поставят акцент върху това, че туризмът е съвкупност от отношения и явления и по времето когато се извършва не

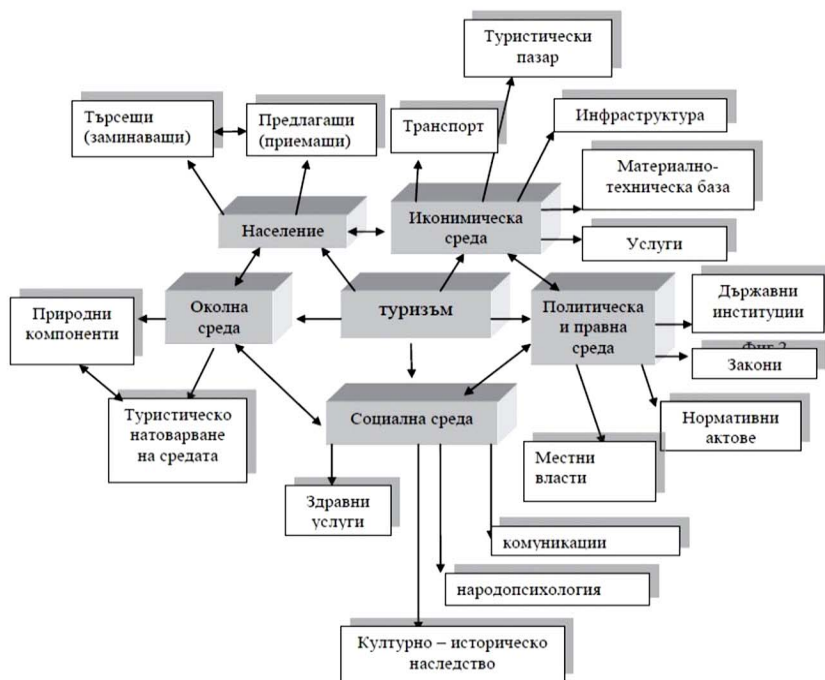
¹ Hunziker, W., K. Krapf. Allgemeine Fremdenverkehrslehre. Zurich, 1942.

се свързва с дейност за печалба от страна на туристите. Бихме могли да изведем няколко акцента, които характеризират понятието туризъм: действие, отсъствие от дома, пътуване, развлечение, удоволствие, обмяна на стоки и услуги, вид дейност която се характеризира с кратко отсъствие от дома с цел почивка, развлечение със средства които са спечелени у дома и похарчени на посетеното място. Посочените дефиниции не изчерпват същността на понятието „туризъм” и изследванията в областта трябва да продължат.

Фиг. 1. Връзки на туризма с другите науки

МОДЕЛ НА СИСТЕМАТА НА ТУРИЗМА

Базирайки се на посочените определения за туризъм може да се обобщи, че съществуват четири основни подхода към дефиниране на туризма: - като дейност на човека осъществявана през свободното му време; - като стопански отрасъл, обединяващ различни стопански предприятия и дейности, предназначени да задоволят потребностите свързани с пътуванията и престоя на туристите; - като движение в пространството и преодоляване на значителни разстояния; - като система, включваща всички горепосочени елементи, обединени от обща функция – задоволяване на потребностите на туристите². Туризмът като обществено явление представлява интерес за различни дялове от научното познание. Неговият сложен и разнообразен характер, многообразието на проявленията му налагат превръщането на неговото изучаване по същество да се разглежда като типична многодисциплинарна научна задача и в нейното решаване участват голям брой дисциплини от повечето основни научни клонове³.

Туризмът е едновременно социално, териториално и икономическо явление и съответно се изучава от социалните, географските и икономическите науки и ги свързва. Настоящото изследване предлага вариант на връзките на туризма с останалите

² Воденска М., „Основи на туризма”, Матком, София

³ Воденска М., М. Асенова, „Въведение в туризма”, изд. Матком, 2011 година

науки представени на фиг. 1. Видно е, че при изучаването на туризма е необходимо прилагането на интердисциплинарен научен подход. Водещите науки при такъв интердисциплинарен подход са икономика, география, социология и психология, история и етнография, изкуствознание и културология, правни науки, инженерно-технически науки. Общо научна задача стояща пред науките изследващи и изучаващи туризма е разкриването на закономерностите на цялостното развитие на отдиха и туризма. Тази задача може да бъде решена чрез системния подход. Той е съвкупност от определени принципи и методи за изследване на обектите като система, обединяваща в едно цяло множество взаимно свързани елементи. В научната литература са известни редица опити за представяне на туризма като териториална система. По-известни схеми принадлежат на А. Костровицки, В. Benthien, В.С. Преображенский, М. Бъчваров, Krippendorf, Gunn, Kaspar, Freyer, Mathieson i Wall, В. Маринов и др. Анализирайки и основавайки се на предложените схеми от тези учени, настоящето изследване предлага модел на системата на туризма. Предложената схема не претендира за изчерпателност тя е отворена и търпи изменения. В предложения модел туризмът е представен като съчетание от население, икономическа среда, политическа и правна среда, околна среда и социална среда. Изключването на един от тези елементи би нарушил цялостта на системата и би довел до нейното неправилно функциониране. Като водещи компоненти в тази система можем да изведем населението (търсещи/предлагачи) и околната среда (природни компоненти и туристическо натоварване на средата). В заключение можем да посочим, че туризмът е дейност, отрасъл, но и система от елементи, които си взаимодействат помежду си и правят възможно функционирането на туризма като такава.

Литература:

- 1 Hunziker, W., K. Krapf. Allgemeine Fremdenverkehrslehre. Zurich, 1942.
2. Vodenska M., „Osnovinatuzizma”, „Matkom”, Sofia.
3. Vodenska M., M. Asenova, „Vavedenie v turizma”, izd. Matkom, 2011.